

EMPERYALİZM

Lenin'in Mirası

*Devrimci Marksistler olarak emperyalizm anlayışımızın temelini Lenin'in bu konudaki tezleri ve düşünceleri oluşturur. Lenin, 20. yüzyılın başlarında, kapitalizmin yaşadığı köklü değişim sürecini doğru biçimde saptayarak bu üretim tarzının yeni bir aşamaya girdiğini büyük bir açıklıkla görmüştü. Marksizmin büyük ustası bu yeni dönemi “**kapitalizmin en yüksek aşaması**” şeklinde nitelediği emperyalizm çağı olarak tanımlamaktaydı.

Ekonomik Temeller

Lenin'in yüz yıl kadar önce, kapitalizmin bu aşamasını tanımlarken olguya ilişkin ortaya koyduğu temel nitelik ve eğilimler, günümüzde çok daha olgunlaşmış halleriyle (ayrıca inkâr edilemez sonuçlarıyla birlikte) hükümlerini sürdürmektedir. Lenin'in teorisinin “ekonomik” temellerinin geçerliliği konusunda devrimci Marksizm açısından herhangi bir kuşku yoktur. Emperyalizmin “**tekelci kapitalizm**” olduğu, yani **tekellerin** ulusal ekonomiler ve dünya ekonomisi çapındaki belirleyici rolü; banka sermayesi ile sanayi sermayesinin kaynaşması, iç içe girmesi yoluyla **finans kapitalin** (mali sermaye) oluşumu; **sermaye ihraçlarının** belirleyici bir önem kazanması; tekellerin dünyayı paylaşması; dünyanın büyük emperyalist devletlerce paylaşımının tamamlanması gibi Lenin tarafından vurgulanan temel hususlar, zaman içindeki bazı biçimsel değişimlere uğrasalar da günümüz dünya ekonomisinin belirleyici özelliklerini oluşturmaktalar.

Ancak burada belirtilmesi gereken husus, Lenin'in emperyalizmin temel unsurlarının “emekleme” döneminde yaptığı analizin ve giriştiği teorileştirme çabasının doğal olarak bir takım eksikler, hatalar içerdiği, daha sonra bazı yanlış değerlendirmelere, hatta “istismarlara” yol açtığıdır. Ancak yukarıda da vurgulandığı üzere Lenin'in emperyalizm teorisi temelleri ve en belirleyici yönleriyle ve en önemlisi de **devrimci** ve **sınıf mücadelecisi** anlayışıyla sadece geçmişte değil, günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Kapitalizmin Yasaları...

*Lenin'in emperyalizm teorisi **kapitalizmin hareket ve gelişme yasalarına** dayanır. Serbest rekabete dayalı bir üretim tarzının tekelci aşamaya geçmesine yol açan temel dinamikler Marx'ın çok daha önceden saptadığı üzere sermayenin **yoğunlaşması** ve **merkezileşmesidir**. Lenin, üretimin ve sermayenin genişleyen yoğunlaşmasının tekellere yol açtığını söyler. Kapitalist

gelişmenin bu kaçınılmaz eğilimleri sadece **tekelleşmenin** değil, aynı zamanda **sermaye ihracının** dünya ekonomisinde belirleyici bir önem ve ağırlık kazanmasının, “tipik” ilişki biçimi haline gelmesinin de nedenidir. İç pazar ve tüketim imkânlarının düzeyi her ne olursa olsun, sermaye ihracı, yoğunlaşır merkezileşerek tekelleri bir karakter kazanan sermayenin, tekeller arası rekabetin de bir sonucu olarak yeni ve daha geniş pazarlar, ucuz işgücü ve hammadde kaynakları bulma ve kendi iç çelişkilerini aşma amacıyla yayılmak zorunda olmasının bir sonucudur. Günümüzün çok uluslu tekelleri için ise bu durum ifadesini daha en başından **dünya ekonomisi** düzeyindeki hesap ve planlamalarda bulmaktadır. Bu tekeller bütün üretim ve pazarlama planlamalarını tamamen **dünya pazarı** düzeyinde yapmaktadırlar. Belirli bir gelişmişlik, büyüme ve sermaye birikimi düzeyine ulaşan kapitalist bir ekonominin emperyalist karakter kazanması kaçınılmazdır. Yani emperyalizm ve emperyalist yayılma, temelleri itibariyle, çeşitli komplo teorileriyle yoğurulmuş milliyetçi-ulusalcı hayal dünyasının zannettiği gibi “devletler arası” bir “oyun” değil, kapitalist üretim tarzının zorunlu bir sonucudur.

*Bütün bunlar “kapitalizmin en yüksek aşaması” olarak emperyalizmle ona temel teşkil eden kapitalizmin aynı hareket yasalarına tabi olduğunu göstermektedir. Marksist bakış açısından emperyalizmin temel dinamiği, “üçüncü dünyacı”, “azgelişmişlikçi” ve (küçük burjuva) “bağımsızlıkçı” teorilerden farklı olarak ticari yollardan, yani **dolaşım ilişkileri** yoluyla sağlanan “artık aktarımı” değil, **kapitalist üretim ilişkileri** temelinde **artık değer sömürüsü**, üretilen artık değer gerçekleştirilmesi ve bu yolla sermaye birikimi yapma çabasıdır. Tekellerin bütün dünyayı faaliyet alanı haline getirme nedeni giderek büyüyen oranlarda artık değer elde etme amacıdır. Kısacası “emperyalizm, kapitalizmdir!”

Teorinin Bütünlüğü, Sınıf Mücadelesi, Mali Oligarşi

Lenin’in emperyalizm teorisi, kapitalist üretim tarzını ve onun hareket yasalarını temel alan güçlü bir ekonomik, toplumsal ve siyasal bütünlüğe sahiptir. Bu bütünlük aynı zamanda emperyalizme karşı mücadelenin esas olarak bir **sınıf mücadelesi** olduğunu da göstermektedir. Bu nedenle devrimci Marksizm, emperyalizm anlayışını küçük burjuva ulusalcı-milliyetçiliği temelinde değil, ulusal demokratik görevleri de kapsayan ve işçi sınıfını esas alan devrimci sınıf mücadelesi temeli üzerine inşa eder.

*Lenin’in emperyalizm teorisi kimi rakip ve “taftacıların” zannettiği üzere bazı ekonomik niteliklerle sınırlı “ekonomist” bir teori değildir. Lenin’in teorisinin “beş temel ekonomik niteliğinin” ötesinde (Stalinizm bu nitelikleri de her yer için geçerli “beş toplumsal aşama” konusunda olduğu gibi bir dogmaya

çevirmiştir.) kendisinin de özellikle vurguladığı gibi, tarihsel ve sınıf mücadelesine ilişkin **politik** bir boyutu vardır (Bakınız: “Emperyalizm; Kapitalizmin En Yüksek Aşaması” 9. Bölüm: “Emperyalizmin Eleştirisi”; 10. Bölüm: Tarihte Emperyalizmin Yeri”)

Bu bağlamda Lenin, emperyalizmin ekonomik boyutunun ötesinde sınıf mücadelelerini etkileyen **toplumsal-siyasi** boyutu ve özellikle işçi sınıfı hareketi saflarında ortaya çıkan oportünizmin ve “işçi aristokrasinin”; sosyal demokrasinin tarihsel ihanetinin de temellerini ortaya koyar. Lenin’in işaret ettiği en önemli noktalardan biri de dev kapitalist tekellerin yönetiminin meta üretimi ve özel mülkiyet koşullarında nasıl kaçınılmaz biçimde hükümetleri, kurumları ve politikayı kontrolü altına alan bir “**mali oligarşi**” egemenliğine dönüştüğüdür. Lenin, tekellerin toplumsal egemenliğinden söz ederken, “Bir tekel bir kez kurulup milyarları çekip çevirmeye başladı mı siyasal rejimden ve daha başka ‘ayrıntı sorunları’ndan bağımsız olarak karşı konmaz bir biçimde toplumsal yaşamın bütün alanlarına sızacaktır” der. Dev boyutlu tekellerin ve mali oligarşinin hem ülkeler, hem de dünya çapındaki toplumsal-siyasal rolü ve etkisi dün olduğu gibi bugün de (hem de çok daha ileri boyutlarda) tartışılmaz bir düzeydedir.

Emperyalist Yayılma ve Geri ülkeler

*Vurgulanması gereken bir başka nokta da emperyalist yayılmanın kapitalist üretim ilişkilerinin girmediği veya henüz egemen olmadığı ülkeler üzerindeki etkisidir. Emperyalizmin dünyanın yukarıda belirtilen bölümünün tarihsel ve sosyoekonomik gelişmesinde, politik şekillenmesinde, ülkeden ülkeye farklı özellikler gösterse de çok önemli bir etkisi olmuştur. Lenin, Hilferding’den yaptığı bir alıntıyla, ithal edilmiş sermayenin yeni açılmış ülkelerde uzlaşmaz karşıtlıkları iyice derinleştirdiğini, eski toplumsal ilişkileri temelden değiştirdiğini, tarihin kenarında kalmış ulusların binlerce yıldan beri süregelen tarihsel yalnızlıklarını bozduğunu ve onları kapitalist girdaba sürüklediğini; bu toplumları ekonomik, kültürel özgürlüğün bir aracı olarak birleşmiş ulusal bir devlet kurmaya yönelttiğini ve bu bağımsızlık hareketinin Avrupa sermayesinin en değerli ve en umut veren sömürü alanlarını tehdit ettiğini vurgular. Bu bağımsızlık eğiliminin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan yeni bağımlılık türleri bir yana, burada önemli olan, emperyalizmin, gelişmeyi engelleyen bazı yönlerine ve örneklerine rağmen (bugün pek çoklarının zannettiğinin aksine) egemenliği altına aldığı ülkelerde mutlak olarak bir durgunluk yaratmadığı; kapitalist üretim ilişkilerinin girişiyle o ülkelerde ekonominin ve üretici güçlerin gelişmesi doğrultusunda görece bir etki sağladığı; bunun da ezilen halkların emperyalizme karşı direnişini tetiklediği gerçeğidir.

*Emperyalizm ile azgelişmiş ülkeler ilişkisinin günümüzdeki bir dizi örneği emperyalizmin kapitalist gelişme üzerindeki etkisi konusunda son derece aydınlatıcıdır. Bugün Güney Kore, Brezilya, Hindistan başta olmak üzere emperyalist dünya sistemi içindeki bir dizi ülke bağımlı konumlarına rağmen çok ciddi bir ekonomik gelişme göstererek dünya ekonomisi içinde teknoloji alanı da dahil önemli atılımlar yapmıştır. Bazıları eski birer sömürge ve yarı sömürge olan pek çok azgelişmiş-bağımlı ülkenin dünya ekonomisi içindeki yerleri geçmiş dönemlerden büyük ölçüde farklıdır.

*Aynı bağlamda bir diğer önemli nokta da emperyalizmin, **sadece** uluslararası ilişkilerin belirleyici olduğu, dış dinamiklerin **tek yönlü** olarak her şeyi belirlediği bir bağımlılıklar ve ilişkiler sistemi olmadığıdır. Bu, emperyalizmin egemen olduğu bir dünya sisteminde sadece dış baskıların değil, azgelişmiş ülkelerin **iç dinamiklerinin** ve bu bağlamda tarihsel geçmişlerinin, sınıfsal-toplumsal yapılarının da çok önemli olduğunu göstermektedir. Küçük burjuva ulusalcı teorilerin yer yer devrimci Marksizme de sızdığı düşünüldüğünde emperyalizm-azgelişmişler ilişkisinin ve bağımlılık sorununun “eşitsiz ve bileşik gelişme yasası” temelinde ve bütünlüklü (diyalektik) bir biçimde kavranmasının önemi anlaşılır.

*Emperyalizm-azgelişmişler ilişkisinin vurgulanması gereken bir başka önemli noktası da emperyalizmin (sömürgecilik döneminden farklı olarak) günümüzde “ulusların ulusları” sömürmesine dayalı bir sistem olmadığıdır. Ezen ve ezilen ulusların varlığına rağmen bir ulusun bütünü bir başka ulusun bütünü sömürmez! Aksi bir yaklaşım, Marksizmin ortaya koyduğu, ulusların farklı sınıflardan oluştuğu, sömürünün temelde sınıfsal bir olgu olduğu gerçeğini atlamak anlamına gelir. Emperyalist sömürünün sağladığı kârların emperyalist ülkenin toplumsal sınıfları arasında nasıl “paylaşıldığı” (eğer bir biçimde paylaşılıyorsa) bu sömürünün sınıfsal esasını ortadan kaldırmaz. Yani, kapitalist emperyalizmin egemen olduğu dünyamızda “üçüncü dünyacıların” öne sürdüğü “burjuva uluslar-proleter uluslar” ayrımının gerçekte bir ilgisi yoktur.

*Emperyalist sistem içindeki sömürü ilişkileri hem gelişmiş kapitalist ülkeler arasında, hem de gelişmişlerle azgelişmişler arasında, esas olarak sermaye ihraçlarına (portföy veya doğrudan yatırımlar biçiminde) ve pek çok örnekte yerli-yabancı büyük kapitalistlerin ortaklıklarına dayalı artık değer sömürüsüne dayanmaktadır. Bu aynı zamanda bazı **gerçek** sömürge ve yarı sömürge örnekleri dışında, bağımlı kapitalist ülkelerde emperyalizme karşı mücadelenin bir “ulusal kurtuluş mücadelesi” değil, ülkenin emperyalizme ekonomik ve siyasi-diplomatik bağımlılığını da tasfiye edecek bir **sınıf mücadelesi** olması gerektiğini göstermektedir. Günümüzde emperyalizm, bağımlı ülkelerde esas

olarak kapitalist üretim ilişkileri üzerinden egemenlik kurmaktadır. Bir ülkede emperyalizmin tahakkümünü sona erdirmenin tek yolu kapitalizmin tasfiye edilmesidir.

Çin Örneği

Emperyalist sistem içinde yer alan bir dizi bağımlı ülkede yaşanan güçlü kapitalist gelişmenin en ileri örneği Çin'dir. Geçmişte gerçek bir yarı sömürge olan bu ülkenin kırk küsur yıllık bir sosyalizm deneyiminden sonra, kendi Stalinist bürokrasisi eliyle yaşadığı restorasyonun ardından geçirdiği kapitalist değişim ve ilerleme dikkat çekicidir. Çin kapitalizmi yaşadığı muazzam sermaye birikimi ve yoğunlaşmasının belirli bir düzeye ulaşmasıyla dünya çapında mal ihracına dayalı bir ekonomiden esas olarak sermaye ihracına dayalı bir ekonomiye geçmiş; ekonomik gücünü mali, teknolojik, siyasi ve kültürel gücüyle de birleştirerek dünya pazarında başlıca (klasik) emperyalist güçlerin rakibi konumuna gelmiştir. Bugün ekonomik olarak ABD ile birlikte dünyanın en büyük iki gücünden biri olan Çin, ekonomik etkisini sermaye ihracı ve dünyanın pek çok yerinde tarım toprakları alımlarının yanı sıra nüfus ihracı (kolonileşme) yoluyla da artırmaktadır. Çin artık emperyalist bir ülkeye dönüşmenin de ötesinde emperyalist sistem içinde kendine has yöntemlerle **hegemonya mücadelesine** de girişmiştir. Hızla gelişen Çin mali sermayesinin gücünü kendi siyasi-askeri gücüne tahvil eden Çin devleti, (elinde tuttuğu güçlü kamu sektörüyle birlikte) bu sermayenin dünya çapındaki çıkarlarının siyasi bir aracı ve öncüsüdür. Çin'in bir dönem "geleneksel" emperyalist merkezler yararına işleyen "küreselleşmeden" en kazançlı çıkan ülke olduğu genel kabul gören bir gerçektir. Çin kapitalizminin geldiği aşama, emperyalizmin egemen olduğu dünya ekonomik (ve siyasi) sistemindeki değişim dinamikleri açısından da önemli bir örnektir. Çin örneği (Yukarıda adı geçen ülke örnekleri de dahil) bu konuda statik değil, dinamik bir bakış açısının zorunlu olduğunu göstermektedir. Zaten "eşitsiz ve bileşik gelişme yasası"nın da işaret ettiği budur. Zannedilenin aksine, emperyalizmin egemen olduğu bir dünya sistemi içinde "statükoyu" kırarak hegemonya mücadelesine de girebilen yeni bir emperyalist güç çıkabilmektedir.

Emperyalistler Arası İlişkiler...

*Lenin'in emperyalizm teorisinin bir diğer önemli boyutu da, yine Stalinistlerin, küçük burjuva milliyetçiliğinin aşırı biçimde öne çıkardığı gibi, esas ve öncelikli olarak emperyalist ülkelerle azgelişmişler arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkileri değil, emperyalist ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi ilişkileri ve mücadeleleri ele almasıdır. Lenin özellikle dünyanın emperyalistler arasında paylaşılması bahsinde emperyalist devletler arasındaki çelişki ve çatışmalar

sorununu önemle vurgulamıştır. Lenin, emperyalizm için başta gelen şeyin egemenlik için çatışan büyük güçler arasındaki **rekabet** olduğunu söyler. Bu bağlamda Lenin, emperyalizmin ilhak eğiliminden söz ederken bunun sadece dünyanın tarımsal bölgelerini değil, aynı zamanda en yüksek ölçüde sanayileşmiş bir takım bölgelerini de hedef aldığını vurgulamıştır. (Almanya'nın Belçika'ya, Fransa'nın Lorraine'e göz dikmesi.)

Bugünün dünya ekonomisi içinde uluslararası ekonomik ilişkilerin, dış ticaretin sermaye ve mal ihraçlarının epeyce büyük bir oranda, emperyalist, gelişmiş kapitalist ülkeler arasında, çok uluslu tekellerin çeşitli kolları, faaliyet alanları ve farklı ülkelerdeki yatırımları arasında yaşandığını düşündüğümüzde Lenin'in konuyu son derece isabetli bir biçimde kavramış olduğunu görürüz.

Bu aynı zamanda sermaye ihraçlarıyla ortaya çıkan emperyalist sömürünün sadece azgelişmişlere, bağımlı ülkelere yönelik olmadığını, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının da “dış güçlerin” emperyalist sömürüne maruz kaldığını, bunun **belirleyici** unsurunun **artık değer sömürüsü** olduğunu göstermektedir.

Devletlerarası İlişkiler, Ulusal Aidiyetler, Kapitalizmin “Deli Gömleği”

*Emperyalizm aşamasında **devletlerarası** ilişkiler sorununu **son tahlilde** “sermaye” kaynaklı çelişki ve çatışmaların, güç mücadelelerinin ve kıran kırana rekabetin **siyasi** boyutu olarak ele almak gerekir. Kuşkusuz kendine has nitelikleri ve kısmi bir özerkliği olsa da devletler sadece iç politikalarını değil, dış politikalarını da bazen doğrudan, bazen de çeşitli dolayimler üzerinden kendi burjuvazilerinin çıkarları doğrultusunda oluştururlar. “Çok uluslular”, hatta “ulus ötesi” olarak anılan ve faaliyetlerini bütün dünya çapında organize eden dev şirketler, varlıkları için kaçınılmaz olan siyasi güçlerini esas olarak bir, bazen de birden fazla ulus devletten alırlar. Yani adları her ne olursa olsun, bunların birer **ulusal aidiyeti** vardır. Bu durum özellikle pazarlar ve kaynaklar için rekabet ve çatışmaların arttığı kriz dönemlerinde daha açık bir hale gelir. Çağımızda yaşanan savaşların en önemli nedeni budur.

Aynı şekilde ulus devletler de siyasi-askeri güçlerini, esas olarak çıkarlarını temsil ettikleri ekonomik güçlerden alırlar. Bir ülkenin ekonomik gücü ve üretici güçlerinin gelişme düzeyiyle siyasi gücü (devlet) arasında bire bir olmasa da yakın bir ilişki vardır. Burada vurgulanması gereken gerçek, emperyalizmin **asıl kaynağının** “devlet” veya “devletin ihtiyaçları” veya “tarihsel hedefleri” değil yoğunlaşan ve merkezileşen sermayenin ihtiyaçları ve hedefleri olduğudur.

*Emperyalizm çağında üretici güçlerin uluslararası karakteriyle ulus devletlerin varlığı arasındaki çelişki daha da büyümüştür. Kapitalizmin, sermayelerin iç içe

geçtiği, ekonomilerin birbirine daha da bağımlı hale geldiği devasa bir dünya ekonomisini ve “uluslararası tekelleri” yarattığı aşamada bile burjuvazinin ve kapitalizmin ulus devletin “deli gömleğinden” kurtulma yeteneğine sahip olmadığı anlaşılmıştır. “Küreselleşme” teorisyenlerinin övgüyle, ulusalcıların ise dehşetle sözünü ettikleri “ulus devletinin sonu” tezleri ise boş birer iddiadan öteye geçememiştir. Ulus devletler en “sıkışık” durumlarda sermayenin yardımına koşmakta, gerektiğinde onun silahlı korumasını yapmaktadır. Sermaye de en liberal, serbest piyasacı dönemlerinde bile bir krizle karşılaştığında devleti göreve çağırır. Sadece geçmişteki büyük krizlerde değil, günümüzün dünya krizinde de bu durum kanıtlanmıştır.

Emperyalistler Arası Savaş Sorunu

* Lenin’in teorisinin en önemli unsurlarında biri de, bugün artık neredeyse “yok farz edilen” emperyalistler arasındaki rekabet ve çelişkilerin yol açtığı savaşlar konusudur. Lenin’in özellikle Kautsky ile girdiği teorik ve politik polemik ekonomik ve siyasi boyutlarıyla günümüz açısından da büyük önem taşımaktadır.

Lenin, döneminin bir takım emperyalizm teorisyenlerinin (Hilferding, Kautsky) öne sürdüğü, ekonomik bütünleşmenin, “sermaye enternasyonalizasyonunun bir ifadesi olarak uluslararası kartellerin kapitalist rejim içinde yaşayan halklar arasında barış umudunu doğurduğu, kartellerin kapitalizmin bunalımlarını ortadan kaldıracığı” şeklindeki görüşlerine de şiddetle karşı çıkmıştı. Bunlar aynı zamanda günümüzün liberellerine ve uluslararası sistem konusunda kalem oynatan Leninizm karşıtı bir takım sol teorisyenlerine de ilham veren görüşlerdir. Tarih, çok kanlı bir biçimde, Kautsky’nin ilerici-gerici, demokrasi yandaşı-karşıtı sermayeler ayrımına (sanayi sermayesi-mali sermaye) ve emperyalizmin aynı zamanda vazgeçilebilir bir “tercih” olduğu fikrine, “sosyalizme” giden yolda kapitalist gelişmenin desteklenmesi tezine; barışçı bir emperyalizmin mümkün olduğu öne süren “ultra emperyalizm”* teorisine, kapitalizmin doğasına ilişkin son derece sağlam görüşlerle karşı çıkan Lenin’i haklı çıkarmıştır.

(*Ultra emperyalizm: Ulusal finans kapitallerinin mücadelesinin yerini alan birleşmiş uluslararası finans kapitalinin dünyayı ortak biçimde sömürmesi ve kapitalizmin yeni bir evresinin ortaya çıkma olasılığı)

Uluslararasılaşma dinamiğiyle ulusallaşma dinamiğini bir arada bulunduğu (Bukharin), bu çelişkinin çatışma dinamiklerini de harekete geçirdiği; “egemenlik ilişkilerinin ve onunla birlikte ortaya çıkan şiddetin” kapitalizmin son aşamasının tipik belirtileri olduğu gerçeği 20. yüzyıldaki iki dünya savaşı ile kesin bir biçimde kanıtlanmıştır. Bu savaşlar Lenin’in belirttiği gibi ekonomik

ve siyasi güç ilişkilerindeki değişimlerin sonuçlarıdır. Üstelik Lenin kapitalist gruplar arasındaki savaşımanın “içeriği” sorununun yerine bunların “biçimleri” sorununun konulmasına da karşı çıkmaktadır. Lenin bu savaşımanın “Bugün için barışçı, yarın için barışçı olmayacak, öbür gün yine barışçı olmayacak” biçimler alabileceğini; yani bu savaşımanın biçimlerinin mutlak olmayıp değişebileceğini (nitekim özel ve geçici nedenlerle değiştiğini) ancak bu savaşımanın özünün, sınıfsal içeriğinin sınıflar var oldukça değişmeyeceğini söyler. Yani Lenin’in teorisinde kapitalist gruplar arasında her durumda bir “savaşıma” çıkacağına ilişkin herhangi bir ifade yoktur!

İki dünya savaşımanın ardından kapitalizmin 1945 sonrası hızlı yükseliş döneminde ve onun ardından gelen 1975 krizi sonrası dönemde emperyalistler arasında bir savaşıma çıkmamasının Lenin’i yalanladığı, mesela Kautsky’yi haklı çıkardığı yolundaki iddiaların hiçbir geçerliliği yoktur. Lenin’in emperyalist güçler arasındaki mücadelelerin biçimlerine ilişkin sözleri bir yana, yukarıda belirttiğimiz zaman dilimlerinde o çapta bir savaşıma patlamamasının nedenleri de açıktır. Uzun ve hızlı bir büyüme dönemi gerçeğinin yanı sıra, İkinci Emperyalist Savaşıma yol açan rekabetin taraflarından Almanya ve Japonya’nın ağır yenilgiye uğramamaları sonucu askeri ve siyasi güçlerini kaybetmeleri, uzun yıllar boyunca çeşitli alanlarda uluslararası sınırlamaların yanı sıra (Bir dönem “yarı sömürge” statüsünde!) ABD tarafından ekonomik-siyasi-askeri olarak da kontrol altında tutulmaları; geçmişin büyük dünya gücü İngiltere’nin emperyalist sistem içindeki hegemonyasını kaybetmesi, ABD’nin ekonomik, teknolojik, siyasi ve askeri alandaki “orantısız” gücüyle emperyalist kamp içinde neredeyse mutlak anlamda bir hegemonya kurması ve en önemlisi de 90’lı yılların başına kadar SSCB ve bir “sosyalist blok”un varlığı ve baskısı emperyalist sistem içinde “zorunlu” bir barışa yol açmıştır. Burada kalkarak “küreselleşme”nin dünya barışının garantisi olduğu öne sürmek 2008 dünya bunalımının neden olduğu yeni uluslararası koşullarda yaşanması kuvvetle muhtemel bir takım tehlikeleri, kaynakların ve pazarların yeniden paylaşımı amacıyla şiddetlenen rekabeti, bir dünya hegemonyası için verilen mücadeleyi ve bunlara eşlik eden irili ufaklı savaşımları ve çatışmaları görmezden gelmek gerçek anlamda bir körlük olacaktır. Unutulmaması gereken gerçek, her iki dünya savaşımanın da “artık olmaz” denilen zamanlarda çıkmış olmasıdır! Bu konuda belirli bir dizi konjonktürün “barışçı” görüntülerinden yola çıkarak Kautsky’ye güvenmek pek akıl kârı olmaz! Savaş kapitalizmin özünde vardır. Emperyalizm kapitalizmin bütün çelişkilerine patlayıcı bir karakter kazandırmıştır.

Üretimin Toplumsallaşması ve Sosyalizm

*Lenin'in vurguladığı en önemli noktalardan biri de serbest rekabetin tekele dönüşmesiyle **üretimin toplumsallaşmasının** büyük bir ilerleme kaydetmesidir. Lenin sermaye yoğunlaşmasının ulaştığı düzeyin, hammadde kaynaklarının bütün dünya yüzünde dökümünü yapmayı, daha da ötesinde onlara el koymayı, bölüşülen pazarların emme kapasitesini hesaplamayı, en kalifiye emeği el altında bulundurmamayı, bütün ulaşım imkânlarını ele geçirmeyi mümkün hale getirdiğini; bunun da emperyalizm aşamasında kapitalizmin **üretimin tam toplumsallaşması** noktasına ulaşmasını sağladığını ortaya koymuştur.

Tekelleşmenin ve mali sermayenin uluslararası planda bugün ulaştığı üretim ve organizasyon düzeyi, “uluslararası tekellerin” üretim hesaplarını ve planlamalarını artık bütünüyle dünya pazarı çapında yapar hale gelmeleri ve üretimin pek çok alanını birleştiren sermaye örgütlenme biçimlerinin ulaştığı düzey, Lenin'in vurguladığı üretimin toplumsallaşması olgusunun bugünkü boyutlarını göstermektedir. “Çürüyen kapitalizm” çağında üretimin toplumsallaşmasının bu düzeyi bütün önemli sonuçlarıyla birlikte **sosyalizmin**, kapitalizmden çok daha gelişmiş bir toplumsal formasyon olarak mümkün hale geldiğini de göstermektedir. Aynı saptamayı sosyalizmin ekonomik altyapısı bağlamında mülkiyet ilişkileri açısından da yapabiliriz. Bu ölçüde bir toplumsallaşmayla mülkiyetin çok az sayıda insanın elinde toplanması arasındaki çelişkinin ve akıldışı ilişkinin mutlak surette aşılması gerekmektedir. (Marksizmin ortaya koyduğu, üretimin toplumsal niteliğiyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki...)

*Lenin'in, emperyalizmi , “kapitalizmin son aşaması”, “asalak ve çürüyen kapitalizm” olarak tanımlamasının nedeni kapitalizmin emperyalizmden daha öte bir aşamaya ulaşamayacağı; ulaştığı aşamanın, yukarıda sözü edilen dünya çapındaki üretim örgütlenmesi ve planlama olanakları ve söz konusu toplumsallaşma düzeyinde, ancak **sosyalizmle** aşılabilecek olduğu gerçeğidir. Emperyalizm sosyalizmin nesnel ön koşullarını hazırlar. Emperyalizmin tek alternatifi sosyalizmdir. Lenin'in çağımızı “emperyalizm ve proleter devrimleri çağı” olarak tanımlamasının ve “Emperyalizm, proletaryanın sosyal devriminin arefesidir!” sözlerinin temelinde bu gerçeklik yatar.

Ancak bütün bunlar sosyalizmin “zamanı geldiği için” otomatik olarak, kendiliğinden ve kaçınılmaz biçimde kurulabileceği anlamına gelmemektedir. Sosyalizmin zaferi hem tek tek ülkeler, hem de dünya düzeyinde örgütlü bir sınıf mücadelesinin, işçi sınıfının enternasyonalist örgütlenme ve birliğinin eseri olacaktır. **Tamamlanmış bir sosyalizmin**, yani kapitalizmin bütün yönleriyle aşıldığı ve sınıfların ortadan kalktığı yeni bir düzenin ancak bir dünya

devriminin eseri olabileceğini ısrarla vurgulamalıyız. “Sosyalizm son tahlilde bilinçli insan çabasının ürünü olacaktır.”

“Çürüyen Kapitalizm” Kapitalizmin Mutlak Sonu mu?

*“Çürüyen kapitalizm” tanımına sonradan pek çok defa yanlış veya kasıtlı olarak kapitalizmin gelişmesinin mutlak olarak durması veya “kapitalizmin sonu” vb. anlamlar yüklemiştir. Burada vurgulanması gereken önemli bir husus da Lenin’in sözünü ettiği “çürümenin” kapitalizmin bütün gelişme olanaklarını tükettiği, mutlak bir “çıkılmaz” içinde olduğu ve kendiliğinden bir yıkım yaşayacağı anlamına gelmediğidir. Lenin bu konuda şunları söylemektedir: “...Ancak bu çürüme eğiliminin kapitalizmin hızlı gelişmesini önleyeceğini sanmak yanlış olur. Önlemez. Emperyalist dönemde, bazı sanayi kolları, burjuvazinin bazı katmanları, bazı ülkeler bu eğilimlerden birini ya da ötekini, küçük ya da büyük ölçüde gösterir. Genel olarak kapitalizm, eskiye göre çok daha büyük bir hızla gelişmektedir. Bu gelişme, yalnızca genellikle daha eşitsiz hale gelmekle kalmayıp gelişme eşitsizliği sermaye bakımından en zengin ülkelerin (İngiltere) çürümesinde kendini özel olarak göstermektedir.”

Aynı şekilde Troçki’nin Geçiş talepleri Programı’nda dile getirdiği “ İnsanlığın üretici güçlerinin duraklama içine girdiği, yeni keşif ve buluşların maddi refah düzeyini artıramadığı” doğrultusundaki düşüncelerin de, kapitalizmin özellikle İkinci Emperyalist Savaş sonrası dönemdeki hızlı ve uzun süreli gelişmesi nedeniyle tarih tarafından yalanlandığı söylenmiştir. Bu bağlamda öncelikle şunu vurgulamak gerekir: Savaş sonrası dönemdeki ekonomik atılım nedeniyle kapitalizmin (henüz) çürüme çağına girmediği; veya bunun tam zıddı olarak, bu büyümeyi hesaba katmadan, kapitalizmin sürekli bir bunalım içinde olduğu tezlerinin gerçekte bir ilgisi yoktur. Sorun kapitalizmin Marx’ın daha en baştan ortaya koyduğu **çelişkili** yapısından kaynaklanmaktadır:

“Çelişki, çok genel bir ifade ile şudur: Kapitalist üretim tarzı değeri ve onun içindeki artık değeri hesaba katmaksızın ve kapitalist üretimin çerçevesini oluşturan toplumsal koşulları dikkate almaksızın üretici güçleri mutlak olarak geliştirme yönünde bir eğilim taşımaktadır. Buna karşılık bu üretim tarzının amacı mevcut sermayenin değerinin korunması ve azami ölçüde genişletilmesidir... Kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir. Sermaye ve onun kendisini büyütmesi üretimin hem çıkış noktası hem de sonuç noktası olarak görünür... Araç-toplumsal üretim güçlerindeki kayıtsız şartsız gelişme- sınırlı amaçla, mevcut sermayenin kendi kendini büyütme amacıyla devamlı olarak çatışma içine girer.” (K. Marx. Kapital c.3)

Marx burada kapitalizmin yükseliş-çöküş diyalektiğine işaret ederek kapitalist krizlerin temelindeki çelişkiyi de ortaya koymaktadır. Unutulmaması gereken

nokta, krizlerin kapitalizmin **nihai çöküşü** olmadığı aynı zamanda, belirli bir süre için verimsiz sermayeyi “değersizleştirerek” kendi çelişkilerini aşma imkânı sağladığıdır.

Troçki'nin “ İnsanlığın üretici güçlerinin duraklama içine girdiği, yeni keşif ve buluşların maddi refah düzeyini artıramadığı” şeklindeki görüşünü de hem kendi tarihsel koşullarında, hem de Marx ve Lenin'in belirttiği çelişkili yapı temelinde okumalıyız. Troçki'nin burada kapitalist emperyalizm açısından mutlak bir “sondan veya ”çıkılmazdan” değil de belirli tarihsel koşullarda ortaya çıkan bir durumdan söz ettiğini 1921'deki Komüntern 3. Kongresi'ndeki şu sözlerinden anlıyoruz:

“İşçi sınıfının devrimci mücadelede yükselemediğini ve burjuvazinin dünyanın kaderine hükmetmesine bir süre daha, diyelim yirmi, otuz yıl daha izin verdiğini varsayarsak, o zaman hiç şüphe yoktur ki yeni bir denge kurulacaktır. Avrupa müthiş bir gerileme içine girecek, milyonlarca işçi işsizlik ve kötü beslenmeden ölecektir. ABD dünya pazarında kendine yeni bir yöneliş bulacak, sanayiini dönüştürecek ve uzun bir süre üretimi kısmak zorunda kalacaktır. Bundan sonra, yani on beş, yirmi ya da yirmi beş yıl içinde büyük acılar ve kıvranmalarla birlikte yeni bir uluslararası işbölümünün kurulmasından sonra yeni bir kapitalist yükselme çağının başlaması mümkündür.”

Yine Troçki 1928'de “Burjuvazi yeni bir kapitalist büyüme ve egemenlik dönemi elde edebilecek midir?” sorusuna şu cevabı vermektedir: “Böyle bir olasılığı sadece kapitalizmin ‘umutsuz durumuna’ dayanarak reddetmek basit bir devrimci lafazanlık olur. Lenin'in dediği gibi ‘Mutlak olarak umutsuz bir durum olamaz.’ Avrupa ülkelerinde bugünkü kararsız sınıfsal denge, sırf bu kararsızlıktan ötürü, böyle sürüp gidemez. Ne proletaryanın iktidarı alabildiği, ne de burjuvazinin kendi evinde kendini efendi gibi hissedebildiği bu kararsız durum er veya geç şu ya da bu yönde değiştirmek zorundadır: Ya proletarya diktatörlüğü doğrultusunda olacaktır bu değişim, ya da halk kitlelerinin kemikleri üzerinde ciddi ve uzun süreli bir kapitalist istikrar sağlanacaktır... Avrupa burjuvazisi ancak proletaryanın yenilgileri ve devrimci önderliğin hataları sayesinde ölümcül çelişkilerinden bir çıkış yolu bulabilecektir. Ama bunun tersi de doğrudur: ancak proletaryanın bugünkü kararsız dengeye devrimci bir çözüm getirmesi halinde dünya kapitalizmi yeni bir büyüme dönemi yaşayamayacaktır.”

*Emperyalizm, yani “çürüyen kapitalizm” çağı insanlığın geleceği açısından bir yandan sosyalizm umudunu yaratırken öte yandan daha önceki çağlarda görülmemiş bir “**barbarlık**” tehlikesini de gündeme getirmiştir. Bu tehlike günümüzde geçmişe oranla kat be kat artmıştır. “Çürüyen kapitalizm” çağında

kapitalizmin görece ilerici niteliğini kaybetmesiyle işçi sınıfı sosyalizmi kurmak veya barbarlığa teslim olmak gibi iki seçenekle karşı karşıyadır. Bu aslında tüm insanlığın geleceğine ilişkin bir sorundur. Troçki'nin "İnsanlığın krizinin proletaryanın önderlik krizine indirgenebilir" sözü özünde bu duruma işaret etmektedir:

"Tarihsel koşulların sosyalizm için henüz 'olgunlaşmadığına' ilişkin lafazanlıklar ya cehaletin ürünü ya da bilinçli bir aldatmacadır. Proleter devrim için gerekli nesnel koşullar sadece olgunlaşmakla kalmayıp çürümeye yüz tutmuştur. Önümüzdeki tarihsel dönemde sosyalist devrimin gerçekleşmemesi halinde bütün insanlık kültürü bir yıkım tehdidi altındadır. Şimdi artık her şey proletaryaya, yani esas olarak proletaryanın devrimci öncüsüne bağlıdır. İnsanlığın tarihsel bunalımı, devrimci önderliğin bunalımına indirgenmiştir." (Troçki . Geçiş Talepleri Prog.)

Burada şunu da belirtmek gerekir. Lenin'in teorisinde sözünü ettiği tekellerin yol açtığı "durgunlaşma" eğilimi mutlak bir nitelik taşımaz. (Zaten bu bir "eğilim"dir.) Serbest rekabet döneminin aşılmış olması kapitalist rekabetin ortadan kalktığı anlamına gelmez. Tekelleşmenin, kartelleşmenin yol açtığı bazı engelleyici durumların dışında bir de tekeller arası rekabet gerçeği vardır. Tekelci kapitalizm, yani emperyalizm dönemi üretici güçlerin gelişiminin durması anlamına gelmez. (Bu Stalinizmin gerçeklerle uyuşmayan yaklaşımı nedeniyle çok tartışılan ve garip biçimde Lenin'in teorisinin eleştirisinde kullanılan bir konudur!) Günümüzde üretici güçlerin "bir bölümü" kuşkusuz gelişmeye devam etmektedir. Ancak bu, yukarıda Lenin'in de vurguladığı biçimde bir "çürüme" eğilimi eşliğinde, hatta bir çürüme süreci olarak yaşanmaktadır. Üretici güçlerin bir bölümünün gelişmesi (mesela teknoloji) diğer üretici güçlerin (insan, doğa vb.) tahribi pahasına gerçekleşmektedir.

Emperyalizm, Troçki ve "Eşitsiz ve Bileşik Gelişme Yasası"nın Anlattıkları

*Troçki çağımızı tanımlarken "Çağımız mali sermayenin hegemonyası altındaki *dünya* ekonomisi ve *dünya* politikası çağı olan emperyalizm çağıdır." der. Troçki'nin bu tanımının devrimci mücadele açısından büyük bir politik ve programatik önemi vardır. Troçki burada, bu çağda hiçbir komünist partinin yalnız ve esas olarak kendi ülkesindeki gelişme koşullarından ve eğilimlerinden yola çıkarak bir program oluşturamayacağını vurgular. Bu tanım aynı zamanda enternasyonalizmin ve somut olarak uluslararası proletaryanın önderliği olarak devrimci bir enternasyonalin de maddi temellerine işaret eder.

Yine aynı şekilde Troçki'nin ortaya koyduğu "**Eşitsiz ve Bileşik Gelişme Yasası**" bugün bütün dünyaya egemen olan sistemi anlamanın en güçlü anahtarıdır. Bütün ekonomilerin bağımlı olduğu bir **dünya ekonomisi**

gerçekliği ve bu temelde ulusal ekonomilerin ve politikaların farklı derecelerde olsa da karşılıklı bağımlılığı anlaşılmadan (kapitalizmin daha en baştan itibaren giderek güçlenen başlıca eğilimi) kapitalist emperyalizmin belirlediği dünya sistemini kavramak mümkün olmaz.

Eşitsiz ve Bileşik... Birleşme ve Parçalanma

Troçki'ye göre, kapitalizm, kendine miras kalmış eşitsizliği, kendi araç ve yöntemleriyle parçalayıp değişikliğe uğratarak onun üzerinde ancak tedricen hâkimiyet kazanır. Kendinden önceki ekonomik sistemlerin aksine doğası gereği ve sürekli olarak ekonomik yayılmaya, yeni topraklara sızmaya, ekonomik farklılıkların üstesinden gelmeye, kendi yağında kavru lan yerel ve ulusal ekonomilerin karşılıklı bir mali ilişkiler sistemine dönüştürülmesine gayret eder. Böylelikle onların birbirlerine yaklaşmalarına neden olur ve en ileri ve en geri ülkelerin ekonomik ve kültürel düzeyini eşitler. Ne var ki kapitalizm ülkeleri ekonomik olarak birbirine yaklaştırıp bunların gelişme aşamalarını eşitlerken işini kendine özgü anarşik yöntemlerle görür, öyle ki, sürekli olarak kendi eserini baltalar, bir ülkeyi diğerinin karşısına, sanayinin bir kolunu diğerinin karşısına çıkarır. Dünya ekonomisinin bazı parçalarını geliştirirken diğerlerinin gelişmelerine engel olup geriye savurur. Ancak bu iki temel eğilimin her ikisi de kapitalizmin doğasından kaynaklanır, birbirleriyle ilişkilendirilmesi bize tarihsel sürecin canlı dokusunu açıklar. **Emperyalizm** bu her iki eğilimi de şiddetlendirir; tekil ulusal ve kıtasal birimleri daha hızlı ve daha derin bir şekilde tek bir varlık halinde birbirine bağlar; bunları en yakın ve yaşamsal şekilde birbirine bağımlı kılar; ekonomik yöntemlerini, toplumsal formlarını ve gelişme derecelerini daha benzer hale getirir. Aynı zamanda o, bu hedefe öyle çelişkili yöntemler, sıçramalar ve geri ülkeler ve bölgeler üzerine öyle saldırılarla erişir ki, yol açtığı dünya ekonomisinin birleşmesi ve eşitlenmesi, yine onun tarafından önceki çağlara göre daha şiddetli ve kıvrandırıcı bir şekilde bozulur.

Dünya Ekonomisi: Bağımlılık-Karşıtlık, Uzlaşmaz Bağımlılık ve Program

Bu devrimci Marksist bakış açısı, ulusal ekonomilerin toplamından ibaret olmayan bir “**dünya ekonomisi**” gerçeği üzerinde yükselir: “Farklı gelişme düzeylerindeki ülkeleri ve kıtaları bir karşılıklı **bağımlılık ve karşıtlık** (abç) sistemi içinde birleştiren, gelişimlerinin çeşitli aşamalarını aynı düzeye getiren ve aynı zamanda derhal bunlar arasındaki farklılıkları artıran ve ülkeleri acımasızca karşı karşıya getiren dünya ekonomisi, tek tek ülkelerin ve kıtaların ekonomik yaşamı üzerinde hüküm süren güçlü bir gerçeklik haline gelmiştir.” (Troçki)

*Devrimci Marksizmi emperyalizm çağında Stalinizm, azgelişmişçilik, üçüncü dünyacılık vb. küçük burjuva solcu akımlardan ayıran en temel öge olan proletarya enternasyonalizmi, programatik temelini yukarıdaki bakış açısından

alır. Bu nedenle Troçki: “Bir uluslararası komünist program hiçbir şekilde ulusal programların toplamı ya da onların ortak özelliklerinin bir karışımı değildir. Uluslararası program, doğrudan doğruya tüm bağlantıları ve çelişkileri içinde, yani ayrı ayrı parçalarının kendi aralarındaki **uzlaşmaz bağımlılığı** (abç) içinde, bir bütün olarak alınan dünya ekonomisinin ve dünya politik sisteminin koşullarının ve eğilimlerinin tahlilinden yola çıkmalıdır” der.

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere kapitalist dünya ekonomisi, her zaman eşitsiz bir gelişme içindeki ulusal parçaların karşılıklı ve zorunlu bağımlılığının diyalektik bileşimidir. Emperyalizm aşamasında kapitalizmin bu niteliği çok daha belirgin bir hale gelmiştir.

*Gelişmiş kapitalist ülkelerle “aynı dünyada” var olmak zorunda olan azgelişmiş bir ülke, üzerindeki dış basıncın etkisiyle varlığını sürdürebilmek amacıyla bu gelişmiş ülkelere bazı “yeni biçimleri” alır. Ancak geri bir ülkede kapitalizmin gelişmesine yol açan bu ekonomik, teknik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuki biçimler ülkenin kapitalizm öncesi biçimleriyle “bileşik” bir biçimde bir arada bulunur. Yani geri bir ülkenin “bileşik gelişmesi” sadece dünya ekonomisi temelinde zorunlu bir “dış” ilişki olarak değil, aynı zamanda bir iç ilişki biçimi olarak da kendini gösterir. Kapitalistleşme yoluna daha geç dönemlerde giren birçok ülke böyle bir yolu izlemiştir. (Japonya, Rusya, Türkiye vb...) Bu ülkeler ileri kapitalist ülkelerin yaşadığı ekonomik ve sosyal aşamaları yaşamadan, bir takım ara aşamaları “atlayarak” veya “sıranın kendisine gelmesini beklemeden” hayatta kalabilmek için kapitalist gelişme yoluna girmiştir. Birçok örnekte dışarıdan ithal edilen teknoloji başta olmak üzere gelişmiş kapitalist biçimler, üretim teknikleri, kalabalık bir proletaryanın ve bir **yerli mali sermayenin** ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çarlık Rusyası örneğinde ise, yabancı mali sermayenin egemenliği nedeniyle görece cılız kalan yerli burjuvazi, siyasi iktidarı alabilecek toplumsal-siyasi güce ulaşamazken karşısında kapitalizmin gelişmesi sonucunda belirli merkezlerde yoğunlaşmış güçlü bir proletaryayı bulmuştur.

Karşılıklı Eşitsiz ve Uzlaşmaz Bağımlılık...

*Eşitsiz gelişmeyle diyalektik biçimde bir arada var olan bileşik gelişmenin kaçınılmaz sonucu olarak “**karşılıklı bağımlılık**” bu eşitsizliği ortadan kaldırmaz, sadece yukarıdaki alıntıda da vurgulandığı üzere parçalar arasında “**uzlaşmaz bir bağımlılığa**” yol açar. Bu, zorunlu bağımlılığın taraflarının aynılaştığı, özdeşleştiği anlamına da gelmez. Troçki’nin enternasyonalizm ve “kendine yeterli sosyalizm” üzerine yürüttüğü tartışmada geçmişin “büyük” sömürgecisi İngiltere ile onun büyük sömürgesi Hindistan arasındaki bağımlılık ilişkisini değerlendirirken söylediği gibi “...Doğal olarak, İngiltere’nin Hindistan’a bağımlılığı, Hindistan’ın İngiltere’ye bağımlılığından nitel olarak farklıdır. Ama bu farklılık, temelde, bu ülkelerin üretici güçlerinin gelişme düzeyleri arasındaki farklılık ile belirlenir, yoksa bu ülkelerin ekonomik kendine

yeterlilik dereceleri ile değil. Hindistan bir sömürgeci. İngiltere ise metropol. Ne var ki İngiltere bugün bir ekonomik abluka altına alınacak olsa, aynı türden bir abluka altındaki Hindistan'dan çok daha çabuk çöker. Bu da dünya ekonomisinin gerçekliğinin inandırıcı örneklerinden biridir işte.”

Dolayısıyla yine Troçki'nin belirttiği gibi, kapitalist tipin iki zıt biçimi olarak İngiltere ve Hindistan ele alındığında bu ülkelerin “proletaryalarının enternasyonalizminin, şartların, görevlerin ve yöntemlerin özdeşliğine değil, iki ülkenin bölünmez karşılıklı bağımlılıklarına dayandığını söylememiz gerekecektir.”

*Dünya devriminin ekonomik temeli olan “dünya ekonomisi” gerçeği, “azgelişmişlik” ve “bağımlılık” teorilerinde olduğu gibi ticari bir kapitalizm temelinde “artık aktarımına” dayalı, tek yönlü bir ilişkiyi veya Stalinizmin ileri sürdüğü üzere ulusal ekonomilerin toplamını ifade etmez. Bu, bütün ulusal ekonomileri belirleyen, **emperyalizm** tarafından denetlenen, hiçbir “vatansever” gücün, hiçbir “tek ülkede sosyalizm” hayalinin veya hiçbir “içe dönük ve özgüvene dayalı kalkınma” modelinin aşamayacağı bir sistemdir. Zaten **dünya devriminin zorunluluğu** da buradan kaynaklanır...

Stalinizm proleter devriminin önüne her ne kadar “aşamalı engeller koysa da, bütün teorik sermayesini, tek ülkede sosyalizm hayalini üzerine yüklediği, ancak hiç anlayamadığı **eşitsizlik**, geri bir kapitalist ülkede, gelişmiş ülkelerden önce proletarya diktatörlüğünün kurulmasına imkân sağlar. Ancak gelişmenin **bileşik** boyutu sınıfsız bir toplum olarak sosyalizmin nihai zaferinin, yani **emperyalizmin** nihai yenilgisinin ancak dünya devrimi ile mümkün olabileceğini gösterir.

*Eşitsiz ve Bileşik Gelişme Yasası “azgelişmişlik” teorileri bağlamında, bize “tekerrür” mantığının geçerli olmadığını; **emperyalizmin** her hal ve şart altında mutlak bir biçimde kapitalist gelişmeyi ve sanayileşmeyi engellemediğini; geri ülkelerin gelişmiş kapitalist ülkelerin yaşadığı ekonomik, sosyal aşamaları aynen yaşamadan kapitalist gelişme yoluna girebileceğini; aynı biçimde “liberal Batı demokrasisinin” sırası geldiğinde yaşanacak kaçınılmaz bir model oluşturmadığını; emperyalizm-azgelişmişler ilişkisinin tek yönlü ve statik bir ilişki olmadığını; azgelişmişlerin tümüyle özdeş bir bütünlük oluşturmayıp aksine çok farklı azgelişmişlik örneklerinin ve bağımlılık biçimlerinin var olduğunu; ve emperyalist egemenliğin belirleyici unsurunun ticaret değil, sermaye ihracı ve üretim ilişkileri olduğunu gösterir.

Dünyanın bugünkü hali.....

Emperyalist sistemin bugün içinde bulunduğu durum, sistemin 2008’büyük krizi sonrası ortaya çıkan ekonomik, siyasi, sosyal dinamikler ve dünyanın genel manzarasına ilişkin görüşler “Biz Kimiz” dokümanın 2. Bölümünde yer alan Dünya Durumu’nda yer almaktadır. Bu bölümün emperyalizmin bugünkü görüntüleri (AB vd) ve ilişki biçimleri de ele alınarak daha detaylı işlenmesi gerekiyor.

Anti-Emperyalist Mücadelenin Evrensel Boyutu

*Tekelci kapitalizm çağında dünya ve ülke politikaları üzerine söz söyleyecek hiçbir sol, sosyalist ve devrimci akım emperyalizm sorunu üzerine bir tartışma yürütmeden, bu konuda kesin bir tutum almadan stratejik-programatik bir konum, bir mücadele hattı belirleyemez. Bu kural sadece geri kapitalist ülkeler için değil ileri kapitalist-emperyalist ülkelerdeki sınıf mücadeleleri için de geçerlidir. Bir ülkenin “emperyalist” olması o ülkenin işçi sınıfı ve emekçilerini, sosyalistlerini “emperyalizmle mücadele” sorunundan muaf tutmaz; emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının da hem kendi emperyalist burjuvaları hem de onların yabancı emperyalist müttefikleriyle mücadele görevleri vardır. Ülkelerin uluslararası kapitalist sistem içindeki konumu, sadece sınıf mücadelesindeki stratejik öncelikler ve görevler konusunda bir fark yaratır. Emperyalizm ve emperyalizme karşı mücadele sorununun, sadece “dışsal” bir sorun olmayıp aynı zamanda sınıf mücadelesinin bütün alanlarını kapsayan “içsel” bir sorun olması, yani sorunun bu “can alıcı” özelliği dananın kuyruğunun kopmasına neden olur! Dün olduğu gibi günümüzde de, en azından emperyalizm dünya ölçeğinde tayin edici bir yenilgiye uğratılana kadar, bütün ideolojik, politik, sınıfsal konular bu sorun karşısındaki tutumlar üzerinden şekillenecektir. Çeşitli sosyalizm akımlarının karşılıklı konumlarını ve ayrışmalarını bu bağlamda ele almak gerekiyor.

Küçük burjuva solculuğunun, bazen en devrimci biçimler ve söylemler altında, proletarya sosyalizmine ve işçi hareketine sızması ve kimi zaman onlar üzerinde güçlü bir nüfuz kazanması, başka sosyal-politik kanalların yanı sıra esas olarak bazı emperyalizm-antiemperyalizm teori ve pratikleri kanalıyla olur. Sorunun kapsayıcılığı ve sınıf mücadelesindeki tayin edici konumu göz önüne alındığında bu “kanalın” neden bu kadar önem kazandığı da anlaşılır.

*Küçük burjuva solculuğunun emperyalizm/antiemperyalizm sorununa yaklaşımı esas olarak arka planında “azgelişmişliğe” ilişkin bazı teorilerin ve bakış açılarının yer aldığı bir dizi politik/programatik ve stratejik tutum tarafından şekillendirilir. Bu tutum genel olarak Stalinist, Azgelişmişlikçi, Üçüncü Dünyacı düşüncelerin çeşitli versiyonlarının ve aralarındaki kimi önemli farklılıklara rağmen bunların (bazen ihtiyaçtan kaynaklı!) uygun karışımlarının

üzerinde yükselir. Klasik Stalinizmin ve onun çeşitli versiyonlarının “azgelişmişlik” ve emperyalizm/antiemperyalizm anlayışları, sadece devrim sorununa bakış açılarını değil aynı zamanda sosyalizm ve işçi sınıfı iktidarı anlayışlarını da belirler.

Emperyalizme Karşı Mücadele...

*Sınıfsal bir tepki ve “içgüdünün” ürünü olarak küçük burjuva antiemperyalizmi, emperyalizme bağımlılığı **her daim** bir “ulusal” mesele, bu nedenle de bir “milli bağımsızlık” ve “milli hâkimiyet” meselesi olarak ele alır. Bu sınıfsal tavrın tarihsel-ideolojik-politik bir meşruiyet kazanması, emperyalizmin sınıfsal, toplumsal boyutundan arındırılarak, sadece devletler-milletler arası yönüyle, **tek boyutlu** bir şekil almasıyla mümkün olur. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak da mücadele verilen ülkenin, ülke **gerçek** bir sömürge veya **gerçek** bir yarı sömürge olmasa da ne yapıp edilip bir çeşit “**sömürge**” olarak tanımlanması gerekir.

Oysa devletler ve milletler arası ilişkiler emperyalizmin tayin edici boyutu değil, önemli (bazen çok önemli) bir sonucudur. Bu nedenle, daha önce de belirtildiği üzere, Lenin, emperyalizm teorisini esas olarak kapitalizmin temel hareket yasaları, birikim dinamikleri üzerine kurar; emperyalizm “**kapitalizmin en yüksek aşaması**”, kapitalist tekellerin, mali sermayenin dünya çapındaki egemenliğidir. Bu nedenle hiçbir biçimde **tek başına** devletler ve uluslar arasındaki bir yağma, sömürü ve çatışma ilişkisine, bir “jeopolitik” sorununa **indirgenemez**. Emperyalist sömürünün temelini oluşturan **asıl** unsur, “üçüncü dünyacıların” ileri sürdüğünün aksine, ülkeler arasındaki, “artığa el koymaya” dayanan dolaşım ilişkileri değil üretim ilişkileridir; yani had safhada **sınıfsal** bir ilişki söz konusudur. Emperyalizm, “en yüksek aşaması” olduğu kapitalizmin gelişme ve birikim yasalarının sonucunda eski sömürgecilik döneminden farklı biçimde temelde sermaye ihracı ilişkisine dayanır. Zaten sömürgelerde, yarı sömürgelerde ve emperyalizme farklı biçimlerde bağımlı azgelişmiş ülkelerde kapitalist üretim tarzının gelişmesi de bundan kaynaklanır. Bu nedenle emperyalizmi ve emperyalizme karşı mücadeleyi esas olarak kapitalizmin hareket yasaları temelinde ve bir sınıf mücadelesi olarak ele almak zorunludur. Bu “bizim ülkemiz” için bile böyledir! Ortada gerçek bir “ulusal bağımsızlık” sorununun olduğu bir durumda, mesela **gerçek** bir sömürge, yani yabancı bir güç tarafından işgal ve ilhak edilerek yönetilen bir ülkede veya **gerçek** bir yarı sömürge, yani ekonomik bağımlılığın çok ötesinde, bir devletin siyasi egemenliğinin bütünlüğünü kaybettiği bir ülkede (mesela Lenin’in örnek verdiği 20. yy başındaki Çin, Türkiye, İran; ayrıca 1922’den sonra Mısır...) emperyalizme veya işgalci güce karşı mücadele, siyasi bağımsızlığa ve **ulusal egemenliğe** ilişkin görevleri gündeme getirir. Bunlar ezilen bir ulusun kaçınılmaz görevleridir. Ancak bu durum sınıf mücadelesi gerçeğini ortadan kaldırmadığı gibi hiçbir ülkeyi sınıf mücadelesinin yasalarından muaf tutmaz.

Bu noktada belirleyici olan ülkenin tarihsel ve sosyoekonomik gelişmişliğine bağlı olarak temel sınıfların gelişme düzeyi ve en önemlisi de işçi sınıfının bilinç düzeyidir. Çünkü kapitalizmin bir aşaması olarak emperyalizm, ancak sınıf mücadelesi düzleminde yenilgiye uğratılabilir.

Bir ülkenin kapitalizmi tasfiye etmeden emperyalist sistemden kopması, ondan bağımsızlaşması, hele ki “tam bağımsızlaşmasının” mümkün olmadığına dair sonsuz sayıda örnek vardır!

*Ancak küçük burjuva solculuğunun emperyalizm eleştirisinde, sömürünün devletler ve uluslar arasındaki bir ilişkiye indirgenmesi ve hatta bu ulusların da “burjuva- proleter” olarak tasnifi sonucunda (Bütün bir ulusu burjuva veya proleter olarak tanımlama saçmalığı) toplumsal sınıflara ve sınıf mücadelelerine ilişkin bir vurguya pek rastlanmaz. Sınıfları ve sınıf mücadelelerini uluslar ve devletler arası mücadelenin tâbi unsurları olarak ele alan bir bakış açısından da fazlasını beklemek abes olur.

Meselenin sınıf mücadelelerinden azade, tek boyutlu ve tek yönlü bir uluslar savaşına indirgenmesi “emperyalizme karşı mücadelenin” de her hal ve şart altında “milli” bir nitelik kazanmasına yol açar. Bu durumda sorunun “kavramsal çerçevesi” de ister istemez “milli”(yetçi) bir karaktere bürünür. Söz konusu “vatan” olduğunda savaşan tarafların “vatanseverler” ile “vatan hainleri” veya adı geçen kampın “solculuğu” oranında “yurtseverler” ve “işbirlikçi hainler” olması kaçınılmaz hale gelir!

Sınıfların Millileştirilmesi!

*Ortada saldırgan bir dış gücün veya doğrudan doğruya işgalci bir yabancı devletin ve ordunun olmadığı (ki bu her zaman olmaz!) ülke içi toplumsal-siyasi mücadeleler de aynı kavram ve söylemlerle yürütülür. Bu, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız tarihsel-toplumsal konumun yanı sıra “vatanın asıl sahibi” olarak küçük burjuvazinin “meşruiyet” anlayışından da kaynaklanan bir durumdur. Yani bir mücadelenin haklılığı doğrudan doğruya karşı tarafın “vatan haini” olmasına bağlıdır! Bu aynı zamanda “anadan doğma” milliyetçi nitelikleri nedeniyle geniş kitleler üzerinde de etkili olacağı düşünülen siyasi bir söylem ve “milli” stratejiyle uyumlu bir taktik olup küçük burjuva milliyetçiliğinin sağında ve solunda yer alan bütün akımlar tarafından kullanılır. Ancak tarihsel deneyim, bu taktiğin normal şartlarda daha “iktisadi” düşünen ve davranan halk üzerinde pek etkili olmadığını, olağanüstü durumlarda ise soldan ziyade sağın işine yaradığı göstermiştir! Bu sağa yarama durumunun normal sivil ve “demokratik” görünümleri olduğu gibi, çeşitli askeri, bonapartist vb. biçimleri de vardır. Tarihin bazı dönemlerinde toplumun geniş kesimlerinin bu “anadan doğma” halini, yani milliyetçiliği, yurtseverliği örgütleyip emeğe saldırtarak burjuvazinin “toplumsal mülkiyetini” kurtarmasını sağlayan faşizm biçimini de alır. Toplumda yaygın bir “antiemperyalizmin” varlığına rağmen, aynı oranda yaygın

bir şoven milliyetçiliğin (ve dinciliğin) yani siyasi gericiğin yükselişi sınıfsal temele dayalı, antikapitalist bir emperyalizm karşıtlığının yokluğunda son derece anlaşılır bir durum kazanır. Bu durumda “antiemperyalizm”, sağdan ve soldan küçükburjuva milliyetçiliği olarak daha çok Amerikan ve Batı karşıtlığı, yabancılara, farklı dinlerin mensuplarına, “gâvurlara” düşmanlık biçimini alır,

*Küçük burjuva milliyetçiliği, esas olarak sınıf mücadelelerini inkâr temelinde iş tutar! Sınıfların varlığı, açıkça inkâr edilmese de, “ulus” karşısında ikinci plana itilerek veya görmezden gelinerek önemsizleştirilir. Bu “korporatist” anlayış, sınıfların “millileştirilmesi” yoluyla şekillenir. Küçük burjuva milliyetçiliğinin sosyalist kanadında yer alan kesimlerin, mesela Stalinist ve/veya üçüncü dünyacı sosyalizmin taktiği ise söylemindeki “sınıf” vurgusuna rağmen aynı “millileştirmeyi” sınıf mücadelesini sürekli erteleyerek veya doğrudan “sınıflar bloku” veya “halk cepheleeri” yoluyla “milli burjuvazinin” hizmetine koşarak yapmaya çalışmasıdır.

*Lenin, “Emperyalizm” adlı eserinde emperyalizme karşı 20. yy’ın başında başlayan demokratik küçük burjuva muhalefetinin özelliğinin “emperyalizmle kapitalizmin temelleri arasındaki çözülmez bağları görmekten kaçınmak” olduğunu söyler. Lenin’in örneğindeki küçük burjuva demokratlarının emperyalizme karşı “serbest rekabet ve demokrasiyi” çıkarmaları gibi, bizim solcu küçük burjuva milliyetçimiz de bütün geri kapitalist ülkeleri “sömürgeleştirip” ulusal bağımsızlık ve egemenliği çıkarır. Kapitalizm-emperyalizm ilişkisi burada ya hiç yoktur ya da ikinci plandadır.

“İşbirlikçiler...”

*Günümüzde emperyalizm geçmişten çok daha yaygın ve belirgin biçimde bütün çelişkilerine rağmen (azgelişmişleri de kapsayarak) sermayenin uluslararası planda ortaklık ve işbirliklerine dayalı bir sistemdir. Günümüzde devletlerarası ilişkilerin maddi altyapısını da bu sosyoekonomik gerçeklik oluşturur. Bu koşullarda devletler (çok basite indirgenmemek koşuluyla) özleri itibariyle burjuvazinin ulusal ve uluslararası çıkarlarının gerçekleştirilmesinin siyasi araçlarıdır. Burjuvazinin toplumsal egemenliği altındaki bütün ülkelerde devletler toplumsal karakterleri itibariyle birer burjuva devlettir. “Emperyalizme karşı” (sağ veya sol) küçük burjuva milliyetçiliğinin düşünce ve eylem dünyasında devletin toplumsal karakterine ilişkin bu gerçeklik, siyasi meşrebe uygun olarak, ya görmezden gelinir ya da deforme edilir. Emperyalizmle ilişkiler faslında karşımıza çıkan çoğu zaman (o da “sınıfsal” bir analiz söz konusuysa) “işbirlikçilik”tir. Bu kavram sol küçük burjuva milliyetçiliğinin literatüründe, iktisadi-toplumsal ve haliyle sınıfsal anlamıyla değil, uluslar ve devletler arasındaki mücadelede “vatan hainliğini” çağrıştıran daha ziyade ahlâki-politik anlamıyla, sıklıkla da hükümetlere yönelik eleştirilerde kullanılır. Zaten emperyalist sömürünün üretim ilişkileri temelinden

kopartılıp “devletlerarası” bir ilişkiye indirgenmesinin başka bir sonuç vermesi de mümkün değildir.

*“Normal” şartlarda “tekelci kapitalizm” ve sermaye ihracı” olarak emperyalizmin egemenliği, kapitalist üretim tarzı temelinde gerçekleşen bir “sınıf işbirliğine” dayanır. Tarihte görüldüğü gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi aristokrasisinin emperyalizm yanlısı “ihanel” politikası da bir “sınıf işbirliğinden” başka bir şey değildir. Ancak “mevzubahis olan vatansa” işbirliğinin bu sınıfsal boyutunun belirsizleştirilmesinde sonsuz yararlar vardır! Sınıfsal anlamdaki bu belirsizlik, emperyalizm ve antiemperyalist mücadele konusundaki tasvir ve analizlerde gerçek sınıf ilişkilerinin yerini bulanık ve ihtiyaca göre her anlama çekilebilir bir “işbirlikçilik”in almasına bağlı olarak, burjuvazinin gerçek rolü, hatta varlığının da belirsizleşmesine hatta zaman zaman ortadan kaybolmasına yol açar. Bu tutum, “milliliği” oranında burjuvaziye “temize çıkarma” veya işçi sınıfıyla birlikte “vatan savunmasına katma” çabasından başka bir şey değildir.

Sermaye “Dayatmalardan” Memnun!

*Emperyalizmin “ulusların ulusları sömürmesi” biçiminde kavranması ve az gelişmiş kapitalist bir ülkede “bütün bir ulusu” ezdiğine dair inanç (tabii, işbirlikçiler hariç!) ülke kapitalizminin emperyalist sistemle ilişkilerinin tanımlanmasında da etkisini gösterir. Yabancı sermayenin, doğrudan yatırım veya sıcak para şeklindeki girişi, hükümetin memleketi “pazarlaması, peşkeş çekmesi”, yani “vatana ihanel” olarak tanımlanır. Ancak ülke burjuvazisinin bu sermaye girişinden elde ettiği kazançlar, daha fazla artık değer üretmenin sağladığı yüksek kârlar kurduğu verimli ortaklıklar, zarardan kurtulmak veya daha kârlı bir alana geçmek için kimi şirketlerine yabancı müşteri veya ortak arama çabaları, bu sayede borsadaki yükselişleri unutulur. Ayrıca yerli sermaye gruplarının yurtdışındaki yatırımları, “küreselleşmenin yerli mali sermaye açısından sağladığı yarar ve imkânlar ve en önemlisi uluslararası sermaye ile bütünleşme sürecinde emperyalist dünya sisteminin bir parçasına dönüşmesi vb. durumlar görmezden gelinir.

*Benzer tutum, “küreselleşmenin” ulus devleti yok etme amacıyla ilgili olarak “ulusal egemenlik” yani ülke egemenlerinin bağımsız karar alma güç ve yetkileri (Çünkü hiçbir zaman “ulusça” karar almayız!) konusunda da zuhur eder. Küçük burjuva solculuğu için sorun, emperyalizmin bir takım güçler ve uluslararası kurumlar (IMF, Dünya Bankası vb.) aracılığıyla yaptığı “dayatmalardan” kaynaklanır. Bu yine aynı tek taraflı ve tek boyutlu indirgemeci mantığın bir sonucudur. Evet, “borç krizleri” döneminde ağır borç yükü altındaki ülke ekonomileri “yapısal uyum programları” ve “stand-by anlaşmaları” ile öncelikle uluslararası mali sermayenin çıkarları doğrultusunda çeşitli ekonomik, mali ve siyasi dayatmalara maruz kalmıştı. (Son krizde emperyalist İtalya dahil bazı AB ülkeleri de aynı durumla karşılaştı.) Bu

durumun belirli sosyoekonomik ve politik dengeleri muhafaza etmek zorunda olan hükümetlerin bir takım yönetme alışkanlıklarını zorladığı, “bağımsız” karar alma mekanizmaları üzerinde epeyce bir baskıya yol açtığı, hatta çoğu zaman bunun bedelini iktidarı kaybederek ödedikleri biliniyor. Ancak burada unutulmuş bir şey var: Bu baskı ve “dayatmalara” o ülkelerin burjuvalarının da büyük bir istekle katılmaları! Hem de o “uyum programlarını”, o “yapısal reformları” uygulama yetenek ve gücünde olmadıklarına inandıkları siyasi kadroları, emperyalizmle işbirliği içinde, bazen askeri zor yoluyla tasfiye ederek. Unutulmaması gereken, “küreselleşme” dönemindeki bağımlılığın, az gelişmiş ülke egemenleri açısından bazı zorluklar ve zorunluluklar içermekle birlikte tek taraflı, gönülsüz, zora dayalı bir bağımlılık olmadığıdır. Dünya ekonomisinin gidişatına ve yeni sermaye birikimi tarzının gereklerine uyum sağlamanın kapitalistler açısından kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu bilinir. Bu uyum aynı zamanda bir burjuva devletin verili bir dünyada ayakta kalmasının da temel kuralıdır. Tarih bu **uyum zorunluluğunun** gerektirdiği “reformların” başarılı veya başarısız örnekleriyle doludur. (Osmanlı, Çarlık Rusyası, Japonya vb...) Bu nedenle “(neo)liberal serbest piyasacı reformlar” kapitalistlerin ve burjuva devletlerinin “kerhen” ve “bağırına taş basarak” yaptıkları işler değildir. Yukarıda da belirtildiği üzere ülke burjuvazileri, ulus devletleri ve kimi örneklerde orduları, gerektiğinde zor kullanarak (Şili, Arjantin, Türkiye vb.) dünya ekonomisinin şartlarına uyum sağlamışlardır. Bunu da doğrudan sınıf çıkarları gerektirdiği için yapmışlardır.

Yakın tarihlerde IMF’ye borçlarını vaktinden önce ödeyip “dayatmaya” son veren, yerli burjuvazinin bütün endişe ve isteklerine karşın IMF ile yeni anlaşmalara gitmeyen veya sermaye giriş çıkışlarına bazı denetimler getiren ülkeler de olmuştur. Ancak bu ülkeler, IMF sonrası dönemde de neoliberal ekonomi politikalarında hiçbir temel değişikliğe gitmemişlerdir. Çünkü bu politikalar aynı zamanda bu ülkelerin sermaye sınıfının da öz çıkarlarının ifadesidir.

Belirli bir güce sahip hiçbir burjuvazi ve devlet, emperyalizmle ilişkileri ne olursa olsun, kendi egemenlik alanının ve yerel kaynaklardan elde edilen gelirlerin tamamen kontrolünden çıkmasına izin vermez, pazarlığa girer, bazen (milli kıyafetlerini giyerek) çatışır; bu onların var oluş şartıdır. Bu konuda OPEC’in kuruluş sürecine, 74’teki petrol politikalarına ve mesela başka petrol üreticisi ülkelerle birlikte Suudi Arabistan petrolünün millileştirilmesi örneğine (1970) bakılabilir.

“Emperyalizmle işbirliği”, esas olarak yerli egemenlerin “vatan hainliği”ne değil (doğrudan CIA hesabına çalışanlar hariç!), karşılıklı bağımlılığa ve kendi maddi varlığını koruma amacına dayanır. “İşbirliği”, tanımı gereği, bariz bir eşitsizliğe dayandığı durumlarda bile, ortak ve karşılıklı bir faaliyettir. Kısacası bütün bu

yabancı sermayeye açılmalar, ilişkiler ve bütünleşmeler, bütün ülkelerin sermaye sınıflarının, paylar (sermayeleri oranında) eşitsiz de olsa, ortak çıkarlarıdır. Bu “**eşitsiz ve bileşik**” dünyada aslan payı kime ait olursa olsun hepsi bu işten “ekmek yemektedir!”

Sonuç...

Bağımlı-azgelişmiş kapitalist bir ülkede emperyalizme karşı mücadelenin meşruiyetini milli değerler, milli egemenlik, ulus devletin savunusu ve bunların hepsini kapsayan “yurtseverlik” üzerinden kurmak kesinlikle devrimci sosyalist bir tutum olamaz. Kapitalist bir ülkede, eğer hâlâ hükmünü sürdürüyorsa, tamamlanmamış burjuva demokratik görevlerin ve bağımsızlığa ilişkin antiemperyalist görevlerin devrimci bir tarzda tamamlanması ancak iktidarı alan proletaryanın eliyle mümkündür. Devrim meşruiyetini, ülkenin bizzat solcuların gayreti sonucu teori ve analogi yoluyla “sömürgeleştirilmesinden” kaynaklı bir “yurtseverlikten” ve hükümetlerin “vatan hainliğinden” değil, kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkilerinden, yerli ve yabancı mali sermayenin baskısı ve sömürsü altındaki kitlelerin gerçek eşitlik, özgürlük ve hak taleplerinden alacaktır.

Son birkaç yılın örneklerine baktığımızda kitlelerin kendiliğinden bilincinin bile küçük burjuva devrimciliğinin hastalıklı soyutlamalarından daha ileride olduğunu görürüz. Mısır’da, Tunus’ta, Gezi’de ve daha sonraki pek çok kitle hareketinde ayağa kalkan kitleler, soyut bir emperyalizm karşıtlığıyla değil, somut bir kapitalizmin kendi hayatlarında yarattığı yıkıma karşı ekmek, özgürlük, eşitlik ve onurlu bir hayat talebiyle yürümüştür. Yani görünen o ki, kitleler kimi “devrimcilerden” çok daha açık bir zihin ve hayat tecrübeleriyle, yerli kapitalistler de dahil uluslararası mali sermayenin ulus devlet için değil, kendi varlıkları için bir tehlike olduğunu fark etmektedirler.

Yukarıda da belirtildiği üzere yaygın “milliyetçi” duyguların, gerçek sömürgeler ve yine gerçek yarı sömürgeler dışında, bir ülkedeki etkisi ancak gericiliğe destek yönünde olabilir. Bu nedenle antiemperyalizmi ve kitleliliği tartışmalı “Milli Mücadele” dönemi bir yana bırakılırsa, Türkiye’de 60’lı ve 70’li yıllardaki öğrenci eylemlerinin dışında, “yurtseverlik” temelinde bir antiemperyalist kitle eylemi görülmemiştir. Ayrıca ABD düşmanlığının bunca yaygın olduğu bir ülkede (Yüzde 80 civarında olduğuna göre hemen her kesim dahil) “Amerikan uşaklığı” ve “işbirlikçilikle” suçlanan ekonomik ve siyasi güçlerin adeta sonu gelmez iktidarını acaba neye bağlamamız gerekiyor; elbette bu memlekette herkesin karşı tarafı “dış güçlerin hizmetinde” (Mesela “faiz lobisi” ve bazı “Batı ülkeleri”) olmakla suçladığını unutmadan.

Bağımlı bir ülke, “tekelci kapitalizm” ve “mali sermayenin egemenliği” olarak emperyalist sistemden bağımsızlığını yerli, yabancı veya ortak kapitalist büyük

mülkiyetin millileştirilmesi ve kapitalizmin giderek tasfiyesi yoluyla kazanabilir. (Elbette “dünya ekonomisi” gerçeğini unutmadan) İşçi sınıfı, gelişen bilinç ve örgütlülük düzeyiyle bu “bağımsızlık” sorununu ele aldığında, asıl sorunun kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkileri olduğunu da kavrayacaktır; hem de burjuvazi karşısında hiçbir “milli” ve “gayrı milli” ayırımına gitmeden! Gerçek bağımsızlığın yolu işçi sınıfının bağımsızlığından geçer; zaten bu işin başka bir yolu da yoktur. Küçük burjuvaziye de emperyalizmin tahakkümünden kurtaracak olan tek tarihsel ve toplumsal güç işçi sınıfıdır.

Küçük burjuva solculuğunun bir şey olacak diye kararlar bağladığı “ulus devlet” meselesine gelince... Kendilerine bir iyi, bir de kötü haberimiz var. Önce “iyi” haberi verelim: Merak etmeyin, burjuvazinin, emperyalizm çağında iyice şiddetlenen, üretici güçlerin uluslararası karakteriyle ulus devletler arasındaki çelişkiyi çözme yeteneğinde olmadığı ve ulus devlete şiddetle ihtiyaç duyduğu bir kez daha kanıtlanmış bulunuyor. “Kötü” haber ise şu: İnsanlığın üretici güçlerinin önünü açacak bu çelişkiyi işçi sınıfı çözecektir; devrimiyle ulus devlet de dâhil her türlü devletin ortadan kalkmasının şartlarını yaratarak...